

פסקים והלכות

מאת הרב יוסף אביטבול שליט"א מח"ס שערי יוסף

לקיחת יום מחלה לאשת אברך עקב מחלת ילד

שאלה

התפרסם פסק של הגרי"מ רובין שליט"א במח"ס אורחות שבת, שאם יש ילד חולה בבית והבעל אברך אין היתר לאשה לקחת חופשת מחלה מכיון שהחוק לא מכיר לתת באופן כזה ימי מחלה וכו'. אלא א"כ המעסיק נוהג טובת עין, כיון שלפי החוק הרשויות אשה שכירה שבעלה אברך שתורתו אומנתו אינה זכאית לתשלום בגין העדירותה ממקום העבודה לצורך שמירה על ילד חולה, עכת"ד. ועוד הובא בפסק הגרי"מ רובין שאמר שאם האשה תקח ימי מחלה יורידו לה משכרה או שהבעל יעדר מהכולל הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה שעל האשה למקום העבודה והבעל ילמד בביתו, וזאת משום שכל עיקר מטרת יציאת האשה לעבודה היא להביא טרף לביתה ואם תחסיר מעבודתה יגרע שכרה, ואז שוב יקשה הדבר על המצב הכלכלי ויגרם לביטול תורה, וביטולה זהו קיומם, עכת"ד. האם דינים אלו מוסכמים להלכה.

נתונים

א. נתוני החוק ימי מחלה משלומים מהמעסיק. ולא מחוזרים מהביטוח לאומי וכדו', [כידוע].

ב. הורים יכולים לקחת ימי מחלה עבור מחלת הילדים, וזה מתחלק בין בני זוג "שכירים שבני זוגם עובדים זכאים להיעדר עד 8 ימים בשנה על חשבון ימי המחלה הצבורים שלהם בגלל מחלת ילדיהם שמתחת לגיל 16". [נוסח המופיע באתר המשפטים של המדינה] אבל הורים עצמאיים "הורים עצמאיים (הורים יחידים) זכאים להיעדר עד 16 ימים בשנה בגין מחלת ילדיהם".

והנתון מוכיח שזה מתחלק שאם שני ההורים עובדים אז ההורה מקבל לילד אחד 8 ימים בשנה וביחד 16 ימים, ורק אם ההורה עצמאי, ההורה מקבל 16 ימי עבודה, אבל לא כתוב שרק אם שני העובדים שכירים אז מקבלים ימי מחלה, כיון שימי מחלה מגיע לכל עובד מהמעסיק, וכמו שכתוב בנוסחאות הנ"ל. אמנם יש נוסחאות אחרות שכתוב שם כך.

חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד), תשנ"ג-1993 – מעודכן לשנת 2023

היעדרות בשל מחלת ילד 1. עובד שעמו ילד שלא מלאו לו 16 שנים, זכאי לזקוף בשל מחלת ילדו, על חשבון תקופת המחלה הצבורה שלו, ימי היעדרות במספר ובתנאים אם התקיים אחד מאלה:

(א) בן זוגו הוא עובד ולא נעדר מעבודתו מכוח זכאותו כאמור, או שכן זוגו הוא עובד עצמאי שלא נעדר מעסקו או שעסק במשלח יד בימי היעדרות העובד – עד 8 ימים בשנה.

(ב) הילד נמצא בהחזקתו הבלעדית של העובד, או שהעובד הוא ההורה העצמאי של הילד – עד 16 ימים בשנה;

ג. ימי הזכאות משתנה לפי מספר הילדים: "ילד אחד: עד 8 ימים בשנה. שני ילדים: עד 10 ימים בשנה. שלושה ילדים ומעלה: עד 12 ימים בשנה. אם הילד בהחזקת העובד הבלעדית או שהעובד הוא הורה עצמאי: ילד אחד: עד 16 ימים בשנה. שני ילדים: עד 18 ימים בשנה. שלושה ילדים ומעלה: עד 20 ימים בשנה. שני בני הזוג אינם יכולים לנצל זכאות זו עבור אותו יום לגבי אותו ילד. ע"כ.

ומהנוסח הזה, נראה ששני בני הזוג אינם יכולים לנצל זכאות בעבור אותו יום לגבי אותו ילד.

תשובה

נראה כמה צדדים, שאין בזה חשש גזל אף שהבעל אברך כולל.

א. כנ"ל שהנוסח הנ"ל לא באה לשלול אם יש הורה שלא עובד, שלא מגיע ימי מחלה עבור הילד, ולא מסתבר והגיוני כזה דבר.

ואף שיש סברא שכיון שכל הסיבה שניתנת ימי המחלה כיון שהבן זוג יאנו יכול להעדר מעבודתו, וע"כ מאותו סיבה, שאין מי שישמור על הילד נותנים לבן זוג עבודה, אבל ברגע שהבן זוג לא עובד למה שלא ישמור על ילד.

מ"מ עד כמה שאברכי כוללים יושבים ולומדים ומקבל שכר אף שהוא לא משתווה לפי שעה, [לפי חוקי עובד ומעביד של המדינה], מ"מ אם יעדרו מהכולל יפסידו ע"כ כסף, והרבה פעמים מפסידים מכך מאות שקלים על יומים שהילד חולה ושומרים עליו בבית, כיון שהראשי כוללים לא מתחשבים בכך, לכן לא מסתבר שהחוק יאמר שלא יגיע ימי מחלה לאמא בגלל מחלת הילד.

וכן לפי הנוסח השני שהבאנו מלשון החוק, שלא נעדר מעסקו או ממשלח ידו, ומבואר שלא צריך להיות שכיר, אלא כל שהוא עובד בעבודה כל שהיא.

ועוד כיון שאין כל תקרה של שכר שכתוב בחקו שצריך להרויח, ומכיון שבכוללים מקבלים שכר ותגמול כל שהוא [וכנתבאר לפי שעות וכדו']. מכיון שהוא נחשב שכיר.

ועוד הוסיף הרב השואל שכל משמעות החוק שבן הזוג אינו עוסק לפרנסתו אלא יושב בטל וכו' לכן מחויב הוא לשמור על הילד, אך אברכי הכולל אשר המדינה מכירה בהם בתור 'תורתם אומנתם' דהיינו שעכ"פ מחשיבים את לימודם כעסק חשוב אשר המדינה מוכנה אף לממן חלקית שהותם במשך היום בעסק התורה, אזי אף אם נאמר שאינם נחשבים כשכיר מהטעמים המוזכרים, מ"מ מכירה המדינה שאינם כיושב בטל וממילא לא לכך היתה כוונת המחוקק.

ומה שהביאו בספר מפי האיש (עמ' רלב) בשם הגריש"א שהאשה שזה העבודה הרי היא משעבדת לכך ולכן הבעל יחסיר מהכולל ולא היא. ושהוסיף בכולל לא נותנים שכר על הלימוד אלא השכר בטלה, משא"כ מורה מקבלת על עצם עבודתה, והיא משועבדת לזה וע"י שהולכת עם הילד לרופא, היא מועלת בתפקידה, ובשלמא אם הסמינר מוחל זה בסדר, אבל באל"ה הדין הוא שהבעל יפסיד הכולל ולא היא מהעבודה, ושאלו להגריש"א הרי יכולים להעמיד ממלאת מקום, והשיב הגריש"א "א"י דומה כלל למורה עצמה". עכת"ד. ואמנם לפי דברי הגריש"א הנ"ל היינו דוקא בממלאת מקום בבית ספר, אבל נשים שעובדות בעבודות משרד, שבלאו הכי אם אח"כ יעשו את העבודה ביום אחר, ממילא לכאורה אין בזה שום מעילה בתפקיד, ואדעתא דהכי, התקבלו לעבודה שלפעמים ישנם ילדים חולים, וכמצוי הרבה בחורף, ופשוט שאין בזה איסור גזל.

ואף שמצינו שנחלקו הפוסקים האם יש לאברכי כוללים דיני עוסק ומעסיק, או שהוא בתור תמריץ, ויש בזה כמה נפק"מ א. שמותר לקחת כסף ולא הוי קרדום לחפור בה.

ב. האם יש בזה בל תלין. [ונתבאר בארוכה בקובץ פסקים והלכות שאלות ותשובות המצויות בעניני גזל ח"א בסופו].

ג. האם אפשר לתבוע את הראש כולל שלא משלם לו.

ד. האם יש שכר שבת שלא בהבלעה, בכוללי שבת.

ה. וכן נפק"מ האם סכום הדתות שהוסיפו [שנת תשפ"ג] שייכים לאברכים או לראשי כוללים, ונתבאר בתשובה בארוכה. ואכמ"ל.

ו. וכן נפק"מ לשינוי כללים של שמירת סדרים בכוללים באמצע הזמן.

ונראה לדינא שברוב הכוללים [למעט יוצאים מהכלל] שהוא בגדר תשלום ולא בגדר תמריץ, שהרי למעשה בכל הכוללים כמעט מורידים כסף על שמירת סדרים, ובע"כ שהוא בגדר תשלום ולא רק תמריץ בעלמא, [ועוד שהרי גדולי ישראל כמו מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל והו"ד בספר כאיל תערוג ענינים שונים ועוד גדולים ס"ל שאין להוריד לאברכים כסף על איחור לכולל או חיסור, שהרי האברכים יש להם הרבה צרכים של משפחה וילדים ועוד, ולכן אברך שלא מגיע לכולל אי"ז מרצונו ולכן אין להוריד לו ע"ז כסף].

ב. כיון שבכל מקרה המעסיק מפריש כסף ולא משנה אם הולך למחלה שלו או מחלה של הילד. ובפרט שיש שהוכיחו מפסקי הערכאות שבערכאות לא הקפידו ע"כ, ולכן בודאי שאין בזה קפידא, וכמו שכתבתנו כיצא בזה לגבי בעלות חברות האוטובוסים מי הבעלים שמצינו סתירות בבג"ץ, ופשוט.

ג. כיון שנהגו כבר עשרות בשנים שגם נשות אברכים לוקחות עבור ימי מחלה של ילדים, ויודעים מכך מוחלים ע"כ, וכנראה ומסתבר שאין כזה חוק וכנ"ל, ובפרט במקומות שהמעסיק חרדי.

ד. כמו כן צריך לשים לב, שישנם אופנים שאין בהם חשש, מצד דינא דמלכותא וכידוע, וכ"ש בעיריה וכדו' ואכמ"ל. וכתבאר בקובץ פסקים והלכות חו"מ שאלות המצויות בעניני גזל ח"א.

ה. גם אין להוכיח מפסקי הגריש"א, כיון שהגריש"א אמר כן רק במורה, שגם עבודתה היא עבודת קודש, ולא בעובדת משרד שיכולה לעבוד אח"כ.

ו. ועוד שהגריש"א אמר את זה בזמנו שאפשר שחוקי חופשת מחלה היו שונים, משא"כ לפי החוק שנמצא לפנינו, שעיקר התנאי שיהיה בן הזוג עובד הוא בכדי שלא יהיה מצב שבו שני בני הזוג ישמרו על הילד בבית, ונמצא שההיעדרות מהעבודה הייתה בחינם וללא צורך. ולכן גם כאשר בן הזוג הוא עצמאי כתב המחוקק שכל שלא נעדר מעבודתו או שעסק במשלח ידו זכאי בן הזוג השני לנצל את ימי חופשת המחלה, ולא נתפרש בחוק שום תנאי ברווחים כלכליים מהתעסקותו, ופשוט וברור שגם אם הוא טרוד בלימודים אקדמיים זכאית האשה לנצל את ימי המחלה ואינו צריך להישאר בבית עם הילדים, ולכן פשוט שאם האברך הוא ת"ח ששקוד על תלמודו הרי הוא כבן זוג עצמאי שעוסק במשלח ידו שיכולה אשתו לנצל את ימי חופשת המחלה. [וכן כתב לי להעיר הרה"ג אברהם סופר שליט"א].

ביטול תורה לצורך שמירה על הילד

ובנוגע לשאלה כשיש ילד חולה, האם האמא צריכה להפסיד עבודה בשביל כך ותפסיד כסף, כדי שהאבא יוכל ללכת לכולל, או שהאבא ישאר בבית עם הילד.

תשובה: יש בזה כמה חילוקים.

א. אם האשה אינה יכולה להפסיד את העבודה, ויש בזה חשש לפיטורים, או שעובדת במקום חיוני כגון ברפואה האבא ישמור על הילד, [וכן הורה הגר"י זילברשטיין שליט"א בקובץ ווי העמודים וחשוקיהם (חי"ג סימן ד')].

ב. ואם אפשר לשמור על הילד בבית ולהביא את החברותא, באופן שאינו מפריע ללימוד, והראש כולל מסכים, (שמעתי מהגרע"פ).

ג. ואם אינו שייך כגון בכולל שאוכפים את השמירת סדרים, לפעמים [אם הילד או התינוק אינו במצב של חולי גמור] יש כוללים שאפשר להביא את הילד לכולל כגון בעז"נ, ויש מקומות שיש גמ"ח לילדים חולים, בחינם ללא כסף, ויש הרבה אברכים שעושים כן. אך לשלם לביבי סיטר ממעשר כספים, א"א להקל.

ד. אם לאשה אין חשש פיטורין או במקום חיוני לרפואה שצריכים אותה ואין אחרת או שחייבת להיות בעבודתה מחמת שיפסידו התלמידות באופן שיהיה נזק כללי [לפי העניין] בודאי שתלמוד תורה כנגד כולם, והאבא ילך לכולל ללמוד. [והכל לפי העניין, וכתבאר בארוכה בשערי יוסף שו"ת המצויות בחורף]

הגליון מוקדש

לרפואת רבי שמואל בן שמחה בתושח"י
ולרפואת רבי דוד בן מרים בתושח"י
ולרפואת הילד חננאל בן מיכל בתושח"י

הגליון השבוע נתרם

להצלחת משה בן יעקב גוזי בכל
הענינים הוא וכל בני ביתו,
ברוחניות ובגשמיות, אמן ואמן.

לתרומות להדפסת הגליון

להצטרפות לרשימת התפוצה הערות
והוספות
שאלות בהלכה 058-3233587
באימייל: a921434567@gmail.com

יצא לאור

קובץ פסקים והלכות מדריך מעשי לט"ו בשבט

שאלות המצויות בט"ו בשבט - דיני קדימה בברכות - היסח הדעת בברכות - דיני דינא דהרשב"א - עיקר וטפל -
יין פוטר כל מיני משקים - ברכת שהחיינו על הפירות - לוח ברכת שהחיינו - תולעים
ניתן להשיגו באימיל ובטלפון הנ"ל